

Стојана Петровић¹

Доц. др Зоран Васиљевић,
ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ИЗ УГОВОРА О КРЕДИТУ
(Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Графопапир,
2015, 271 стр.)

Уговор о кредиту је, као и сваки други облигационоправни однос испуњен одређеном садржином, коју чине права и обавезе уговорних страна – даваоца и корисника кредита. Како, у погледу појма и дефиниције уговора о кредиту у теорији не постоји јединствен став, тако ни у погледу његове садржине не постоје законска ограничења. Наиме, иако се ради о именованом и формалном уговору, садржину сваког конкретног уговора о кредиту одређују саме уговорне стране, по начелу аутономије воље.

Чињеница да научна и стручна јавност Републике Српске и Босне и Херцеговине до сада није имала на располагању нити један цјеловит научни приступ материји појма и садржине уговора о кредиту, указује на то да се теоријско обједињавање свих спорних питања у вези са овом тематиком, иако врло изазован задатак, до сада, на нашим просторима, није показао успјешно ријешеним.

Монографија под насловом *Права и обавезе из уговора о кредиту*, аутора др Зорана Васиљевића², која је 2015. године штампана у издаваштву Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, представља наставак анализе у области права кредита, коју је аутор започео дјелом *Правна теорија кредита* из 2013. г., а коју је, на овај начин и заокружио. Монографија је резултат вишегодишњег истраживачког рада њеног аутора, а за потребе израде његове докторске дисертације. У монографији *Права и обавезе из уговора о кредиту*, научном методологијом, стилски јасно и садржински кохерентно, аутор излаже сложену и захтијевну материју права и обавеза уговорних страна из кредитног односа. Начин регулисања уговора о кредиту у праву Републике Српске отвара низ научно-теоријских, али и практичних дилема, а монографија *Права и обавезе из уговора о кредиту*, др

1 Виши асистент Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

2 Др Зоран Васиљевић је доцент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци.

Васиљевића, садржи оригиналне идеје и запажања самог аутора, те нуди драгоцијена научна, али и практична рјешења спорних питања која су у вези са кредитним пословањем. То ову монографију чини незаобилазним путоказом, како банкарским службеницима правне и економске струке, те судијама и стручним сарадницима у правосудним установама и адвокатским канцеларијама, који се са дилемама у вези са споровима поводом кредитних материјалноправних односа свакодневно сусрећу, тако и студентима и научницима, који се определијеле за детаљнију анализу кредитног пословања, а посебно уговора о кредиту. Дјело може бити корисно и лицима која се правом не баве као својом професијом, већ која, одређене правне дилеме имају отуда што су се, стицајем околности, нашли у кредитном односу.

Садржински посматрано, монографија *Права и обавезе из уговора о кредиту*, др Васиљевића, ради прегледности, подијељена је у три главе: права даваоца кредита (стр. 18-197); обавезе даваоца кредита (стр. 213-232); права и обавезе корисника кредита (стр. 240-259).

У првој глави ове монографије, обрађена су уводна теоријска питања кредитног односа, која се односе на појам, значај, правну природу уговора о кредиту. Посебан осврт направљен је на садржински дио уговора о кредиту. Наиме, аутор констатује да се уговор о кредиту садржински састоји од права и обавеза даваоца кредита и права и обавеза корисника кредита. Ипак, осим главних обавеза обију уговорних страна, уговор о кредиту може обухватити и низ споредних обавеза, углавном на терет дужника, имајући у виду природу уговора и правни положај уговорних страна. У уводном дијелу, аутор монографије укратко набраја, углавном имовинска, права и обавезе уговорних страна уговора о кредиту. У овој глави монографије, у уводном дијелу извршена је систематизација права и обавеза уговорних страна кредитног односа. Др Васиљевић права кредитора дијели на имовинска и управљачка. Под имовинска права кредитора он подводи: право на средства обезбјеђења; право на враћање главнице, камате и накнаду осталих трошкова кредитног посла; право уступања потраживања према кориснику кредита; право на намирење из дужникове имовине и средстава обезбјеђења; право на повраћај средстава пуштених у течај. Статусна (управљачка) права кредитора састојала би се у праву на контролу намјенског коришћења кредита; праву на контролу располагања средствима обезбјеђења; праву на управљање дужником, контролу пословања и конверзију потраживања у основни капитал корисника кредита; праву на одговарајући положај у току вођења стечајног поступка над корисником кредита, док је обострано право уговорних страна право на измјене и раскид уговорног односа. Обавезе даваоца кредита су: обавеза пуштања кредита у течај на уго-

ворени начин, обавеза информисања корисника кредита, обавеза чувања тајности података о клијенту и кредитном послу, обавеза вођења кредитних досијеа (у складу са законским и подзаконским обавезама), обавеза накнаде штете кориснику у случају неизвршења уговорних обавеза, обавеза вођења резерви за покриће кредитних губитака (што је, такође, законска обавеза, детаљније регулисана интерним прописима кредитора). У овом дијелу монографије свако од наведених права даваоца кредита из уговора о кредиту аутор детаљно разрађује, правећи, не само осврт на позитивно право Републике Српске и Босне и Херцеговине, већ и врло прецизан упоредноправни приказ. Осим тога, изнесена су и рјешења неких од дилема, које у пракси могу довести до различитих тумачења, а што, може створити проблеме приликом уједначавања правне праксе.

У другој глави монографије, аутор се детаљно бави обавезама даваоца кредита. Пошто се, у случају уговора о кредиту, ради о активном, двостранообавезујућем банкарском послу, права једне уговорне стране одговарају обавезама друге. На овом мјесту, аутор примјећује да је за обавезе даваоца кредита својствено то да, не само да нису толико разноврсне попут обавеза корисника кредита, већ и то да се међу онима које су у оптицају у пракси, све не уговарају превише често а ни превише детаљно, из простог разлога што кредитор, као економски јача страна, има могућност да диктира услове и садржај уговора, често у форми унапријед припремљених образаца уговора, које он нуди кориснику. У даљем тексту, др Васиљевић се појединачно бави најзначајнијим уговорним обавезама даваоца кредита.

Цјеловит и интегрални приказ права и обавеза корисника кредита, извршен је у трећој глави монографије *Права и обавезе из уговора о кредиту*, доц. др Зорана Васиљевића. У овој глави, аутор монографије основано примјећује да су, у већини ситуација, код уговора о кредиту права једне стране уједно и обавезе друге стране, и обрнуто. Међутим, да ни ово не мора увијек бити случај и да је могуће постојање и паралелних права и једне и друге уговорне стране, у случају чије реализације обавеза друге стране није у чињењу, већ у трпљењу вршења наведених права. Примјер су право на пренос уговора или уступање појединих уговорних права на треће лице, те право на захтијевање модификација или гашења (нпр. раскида) уговорног односа. Обавезе уговорних страна, чак не морају увијек подразумевати ни остваривање права друге стране, већ се могу састојати у вршењу чинидбе, наметнуте у интересу јавне власти, као што је плаћање пореза, или пак у извршењу неке обавезе од општег значаја, као нпр. запошљавање нових радника у финансираној дјелатности, коју обавезу посебно намеће држава ако је извор одобрених средстава на име кредита јавног поријекла.

Аутор, на крају ове главе, закључује да листа обавеза корисника кредита не би могла да се тумачи као таксативна, с обзиром на то да се могу уговорити и бројне друге обавезе, које кредитор оцијени као неопходне за реализацију уговора о кредиту.

Закључна разматрања одају став аутора ове монографије да је право на враћање позајмљених средстава са каматом најзначајније право кредитора, те да су сва остала права даваоца кредита, независно од њихове природе (као што је право на средства обезбјеђења, или право на контролу пословања дужника), заправо у функцији реализације права на враћање кредита. У вези са овим питањем, др Васиљевић наглашава и то да суштина уговора о кредиту лежи у реализацији двије основне обавезе, а то су пуштање кредита у течај од стране даваоца и враћање уговореног износа од стране корисника кредита. У вези са реализацијом наведеног права, посебан значај аутор придаје проблему једностраног мијењања каматних стопа. Он овај проблем поистовјећује, не само са кршењем основних начела облигационог права, као што су начело равноправности уговорних страна, начело савјесности и поштења, начело о обавезној сарадњи, начело забране злоупотребе права, већ и са повредом Устава, императивних прописа и морала друштва. У том случају, правни систем мора пружити појачану заштиту кориснику кредита, као економски слабијој уговорној страни.

Сваки дио монографије *Права и обавезе из уговора о кредиту* доцента др Зорана Васиљевића, осим што садржи основне теоријске поставке о појединим питањима, на прегледан начин обогаћен је и додатним упоредноправним и практичним појашњењима сваког од тих питања. Посебну вриједност ове монографије чини њена утемељеност на ставовима из домаће и иностране судске праксе.

На крају, дат је и прегледан садржај коришћене литературе и правних извора, што ће значајно олакшати рад на неком евентуалном даљем истраживачком подухвату, у вези са питањем права и обавеза уговорних страна уговора о кредиту.

Др Васиљевић, овим рукописом на језгровит начин успио је постићи садржинску свеобухватност изложене материје. Монографија, осим осврта на сваку од теорија које се баве значајем појединог права или обавезе из овог уговора, носи и печат оригиналности научних идеја њеног аутора о појединим правним питањима везаним уз права и обавезе уговорних страна из кредитног односа.